

Quisling og historieløshet

Av Annæus Schjødt

Aftenposten 24/6-91

100480

Jeg tror vi forholdsvis raskt kan gjøre oss ferdig med spørsmålet om Hans Fredrik Dahl har renvasket Vidkun Quisling eller kastet nytt lys over ham. Av Dahls redegjørelse i Antenne ti sist tirsdag fremgikk det nemlig med all tenkelig tydelighet at det er den samme kjente landsforræder og fantast Vidkun Quisling som avbildes i hans nye bok. Riktignok kastes noen nye stander inn – at Quisling var en stor politiker, at han allerede i 1930-årene foregrip dagens ledende politikkere i synet på Stalins Sovjet og – kanskje det aller mest siktsvekkende – at han hadde direkte innflydelse på Hitler og den tyske krigføring. Men disse nyhetene er av den mest lettvinde art og lar seg lett tilbakevise:

Quislings dimensjoner som politiker er illustrert ved hans mislykkede tid som forsvarsminister og ved at han og NS aldri var i nærheten av å få et eneste mandat på Stortinget. Han var en uvirkelig raritet, i et nazi-adoptert mønster med Hitler-hilsen og fremmedatede reminisenser fra saga-tiden – Heil og Sæl, Hird, førerprinsipp, solkors og andre tilpasninger fra urnorsk tid. Kakifarvede uniformsskjorter og bandolere etter tysk mønster, marsjering, faner og flagg – det appellerte ikke til mere enn en liten flokk av ildsjeler som til gjengjeld så kritikkøst opp til ham som fører og Gud.

At Quisling har hatt noen jørende innflydelse på Hitler og tysk krigføring er en likefrem grotesk påstand. Han stilte seg til disposisjon allerede i 1939 ved å oppsøke Hitler og storadmiral Räder, javel. Men tyskerne hadde et etterretningsapparat som skaffet dem opplysninger om Norges og andre lands militære og politiske forhold langt ut over det en ulønnet major som Quisling kunne tilby. Han hadde dessuten ingen militær kommando eller politisk eller embedsmessig ledende stilling, bortsett fra som fører av det bitte lille NS-partiet som dessuten siden stortingsvalget i 1936 hadde opplevd splittelse og avskalling.

Jeg kunne fortsette denne imøtegåelse til hver av de angivelige «nyheter» om

Quisling inspiserer på Slottsplassen.

Quisling var redusert til riktig størrelse. Men jeg ser ingen grunn til å gå videre med det. Men hva jeg gjerne vil si noe om, er den historieløshet disse stadige forsøk på å renvaske Quisling er uttrykk for, og enda mere – den gradvise historieforvridning som presteres i renvaskingens fotspor. Enkelte trekk er fremtredende:

De nye gjennomgåelsene av krigstidens historie og de fleste forsøk på å revurdere tidligere konklusjoner har en tendens til å betrakte krigen og kampen mot okkupasjonsmakten som et slags politisk spill, hvor man like godt kunne komme til det ene som til det andre standpunkt. Disse analysene fremtrer løsrivet fra den brutale virkelighet krigsårene egentlig var. Det var nemlig ikke spørsmål om fine nyanser innenfor et balansert samfunnssystem eller om et valg mellom likeverdige og respektable samfunnssyn. Tvert imot dreiet det seg om et skille mellom to uforenlige livssyn og politiske systemer.

Disse dimensjonene er i ferd med å forsvinne i dagens debatt. Det er kanskje ikke så rart, nesten 50 år etter krigen. Men det som da skjer, er at det stikkes under stol at det Norges krig gjaldt – ved siden av landets frihet og selvbestemmelsesrett – var kampen mot nazismen,

et av de mest brutale og umenneskelige politiske systemer verden noen gang har sett.

Grunnlaget for den dype og varige splittelse som oppsto under krigen og fortsatte etterpå, mellom NS-medlemmer og andre medspillere med tyskerne på den ene side og folk ellers på den andre, lå i at det var umulig å godta nazismen som system – hva enten den var tysk- eller norsk-støttet – ganske enkelt fordi den krenket alt det vårt demokratiske samfunn og vår grunnlov sto for, selve vårt etiske livsgrunnlag. Det lot seg ikke gjøre å godta systematisk brutalitet og terror, konsentrasjonsleirer, tortur, antisemittisme, undertrykkelse og avstraffelse på grunnlag av meninger, heller ikke å gi noen som helst støtte til utøverne av et slikt system.

Denne – helt avgjørende – størrelsesorden er forsvunnet i det meste av de siste års historiske «forskning» og debatten rundt den. Derfor er meningsutvekslingen blitt atmosfæreløs og misvisende. Det grenser etter min oppfatning til historie-forfalskning å objektivisere krigsforholdene så langt at alle de avgjørende konturene blir borte. Vidkun Quisling var ikke bare en politiker som gikk seg vill i et vanskelig politisk terreng og derfor skulle ha krav på forståelse. Han var

Det er historieløst å gjøre krigen og kampen mot okkupasjonsmakten til et slags politisk spill, hvor man like gjerne kan komme til det ene som det andre standpunkt. Hr.adv. Annæus Schjødt minner om at kampen mot Quisling var en kamp mot tysk okkupasjon av Norge og en nazistisk voldsstat.

en person som forrådte sin konge og sitt folkevalgte styre fra dag én. Og ikke nok med det: Han var den øverste leder – fører – for en politisk bevegelse som konsekvent og med stor iver støttet det nazistiske tyske velde i Norge under hele krigen. Hvordan man enn beskriver Quislings og hans partis motiver og ønsker, så kan man ikke komme forbi at de grep den politiske makt den 9. april 1940, gjennomførte og lot seg bruke som instrumenter i de tyske forsøk på å nazifisere det norske samfunn, i jødeforfølgelser, angiveri av motstandsbevegelsen, undertrykkelse av vårt folkestyre osv.

Den debatt vi opplevet i Antenne ti sist tirsdag kveld, fortalte ikke dem som ikke opplevet krigen hva det virkelig dreiet seg om, heller ikke om den rolle Vidkun Quisling og hans partifeller spilte i de tyske forsøk på å knuse det norske samfunn og ethvert demokratisk ideal. Det må ikke glemmes at Quisling og hans flokk, med full styrke, gikk inn på tyskernes side i en kamp som ikke bare gjaldt Norges uavhengighet, men også om vi i fremtiden skulle leve i en nazistisk voldsstat eller fritt få opprettholde og utvikle våre demokratiske institusjoner.